

Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja
i sigurnost na radu

REGISTAR RADNIKA OBOLJELIH OD BOLESTI IZAZVANIH AZBESTOM

(točke 2. i 7. Programa Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i
sigurnost na radu u području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu
za 2015. godinu)

IZAZ

Zagreb, ožujak 2016.

2.1. Izvori podataka za registar profesionalnih bolesti izazvanih azbestom

Prijave o profesionalnoj bolesti su dobiveni iz svih dijelova RH, a u tablici 2.1. je prikazana raspodjela prispjelih podataka. Vidljivo je da postoje razlike u apsolutnom broju prijavljenih profesionalnih bolesti izazvanih azbestom u pojedinoj županiji, a prema izračunatoj stopi, tj. broju profesionalnih bolesti izazvanih azbestom na 100 000 zaposlenih osoba u županiji vidljivo je također da postoje značajne razlike. U broju profesionalnih bolesti bitno odstupaju Dubrovačko-neretvanska te Primorsko-goranska županija s višestruko višim apsolutnim brojem profesionalnih bolesti izazvanih azbestom i najvišom stopom bolesti.

Tablica 2.1. Raspodjela prispjelih Prijava o profesionalnoj bolesti izazvanih azbestom u 2015. godini prema županijama

Županija	Oznaka prema Listi profesionalnih bolesti*			Ukupno
	49.1	49.2	49.3	
Zagrebačka				
Krapinsko-zagorska				
Sisačko-moslavačka	1			1
Karlovačka				
Varaždinska				
Koprivničko-križevačka				
Bjelovarsko-bilogorska				
Primorsko-goranska	15	4	1	20
Ličko-senjska				
Virovitičko-podravska				
Požeško-slavonska				
Brodsko-posavska				
Zadarska				
Osječko-baranjska	4	1	1	6
Šibensko-kninska				
Vukovarsko-srijemska	1			1
Splitsko-dalmatinska	13	3		16
Istarska	1			1
Dubrovačko-neretvanska	25			25
Međimurska				
Grad Zagreb	1			1
UKUPNO	61	8	2	71

* = Oznaka prema Listi profesionalnih bolesti

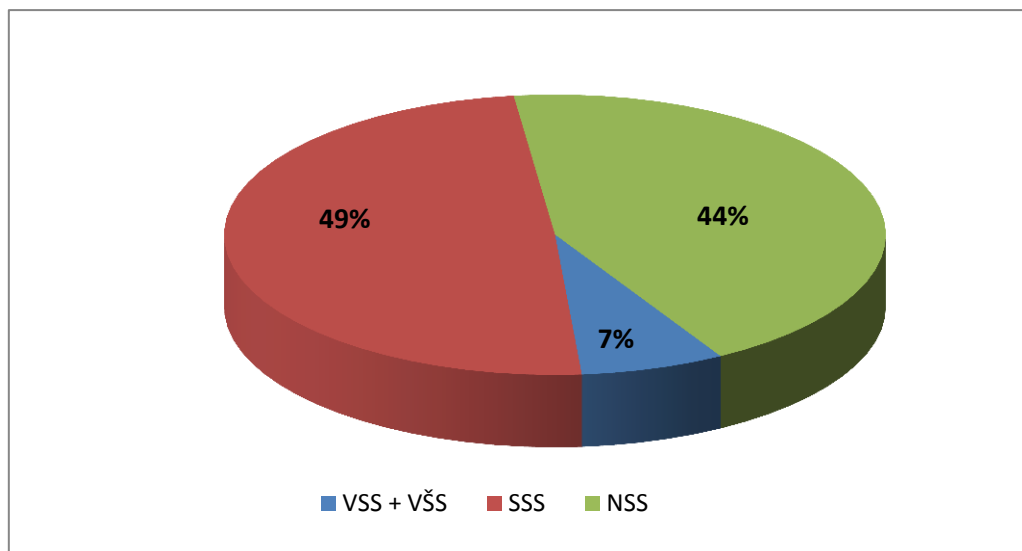
*	Profesionalna bolest
49.1	Bolesti dišnog sustava uzrokovane azbestozom
49.2	Mezoteliom seroznih membrana uzrokovan azbestom
49.3	Malignom pluća, bronha i grkljana uzrokovani azbestom

2.2. Karakteristike oboljelih od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom u Republici Hrvatskoj

2.2.1. Dob, spol i radni staž oboljelih od profesionalne bolesti izazvane azbestom

U registru profesionalnih bolesti izazvanih azbestom za 2015. godinu upisano je 71. profesionalna bolest.

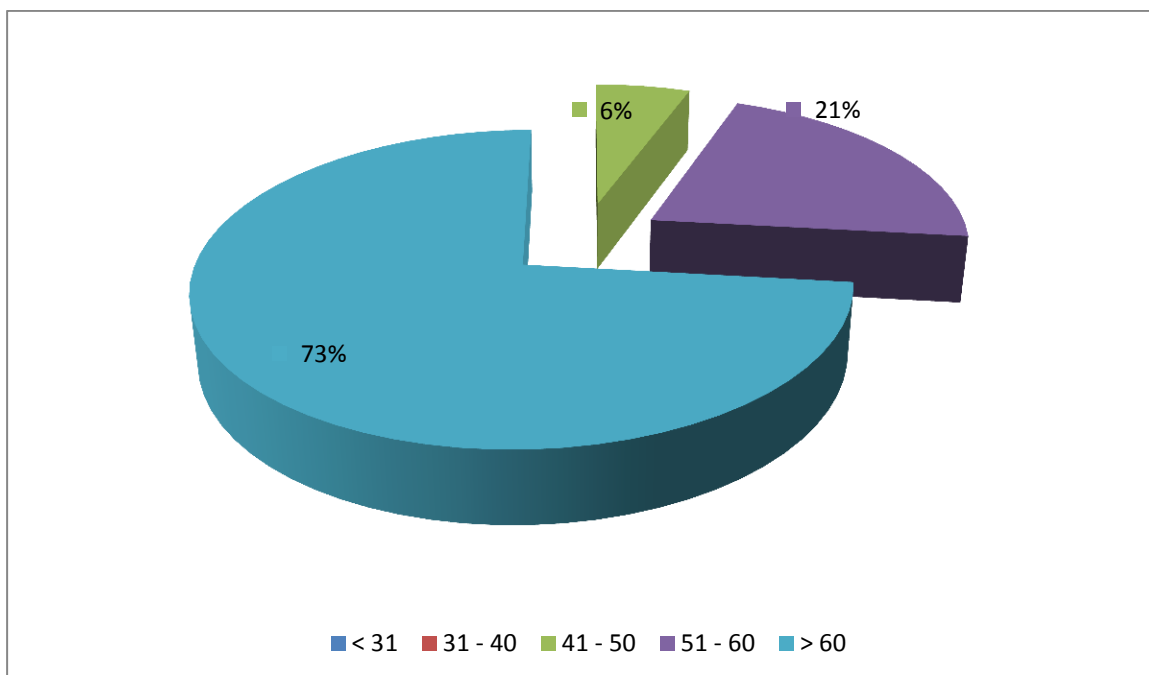
Od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom oboljelo je 60 (84,5%) muškaraca i 11 (15,49%) žena. Od toga je s visokom i višom stručnom spremom bilo 5 (7,04%) oboljelih radnika, sa srednjom stručnom spremom 35 (49,29%) i s niskom ili bez stručne spreme 31 (43,66%) oboljela radnika (slika 2.1.). Postoji opće prihvaćeno mišljenje da su poslovi koji ne zahtijevaju stručnu izobrazbu ujedno poslovi s opasnim i štetnim radnim uvjetima. Međutim, vidljivo je da su opasni radni uvjeti prisutni i u poslovima koji zahtijevaju srednju pa i visoku stručnu izobrazbu. Tako su među oboljelim od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom najzastupljeniji radnici s nižom stručnom spremom, zatim slijede radnici sa srednjom stručnom spremom, a zastupljeni su i radnici s visom ili visokom stručnom spremom.

Slika 2.1. Raspodjela radnika oboljelih od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom u 2015. godini prema izobrazbi

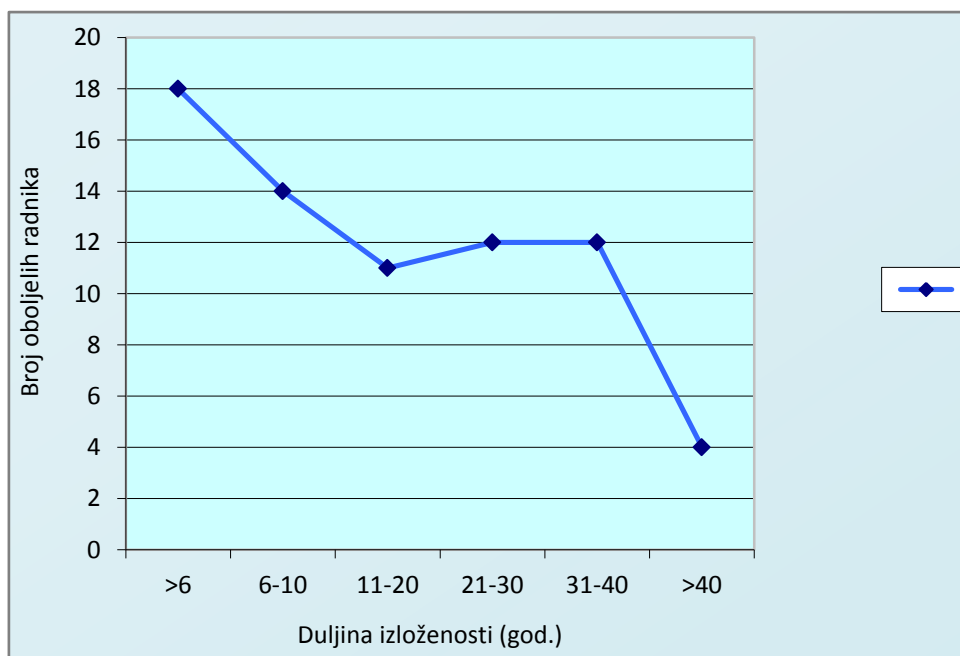
Srednja dob oboljelih od profesionalnih bolesti u 2015. godini bila je 66,29 godina. Na ovako visoku srednju dob oboljelih svakako ima utjecaj veći broj umirovljenih radnika nakon prestanka rada s azbestom.

Na slici 2.2. prikazana je raspodjela oboljelih od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom prema dobi. Jasno je vidljivo da je najveći broj osoba u dobnoj skupini većoj od 60 godina (73,23%), a zatim slijede osobe u dobi 50-60 godina (21,12%). Profesionalne bolesti izazvane azbestom dijagnosticiraju se i priznaju u sve starijoj životnoj dobi.

Slika 2.2. Raspodjela radnika oboljelih od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom u 2015. godini prema životnoj dobi

U oboljelih radnika je prosječni radni staž na radnom mjestu koje je uzrokovalo profesionalnu bolest 17,22 godina. Na slici 2.3. prikazana je raspodjela oboljelih od profesionalnih bolesti prema duljini ekspozicijskog radnog staža, tj. radnog staža provedenog u radnom procesu koji je uzrokovao bolest. Profesionalna bolest se javlja već nakon 6 godina rada u štetnim radnim uvjetima.

Slika 2.3. Raspodjela radnika oboljelih od profesionalne bolesti izazvanih azbestom u 2015. godini prema duljini ekspozicijskog radnog staža

2.3. Gospodarstvene djelatnosti, zanimanja i štetni radni uvjeti – najčešći uzroci profesionalnih bolesti izazvanih azbestom

2.3.1. Gospodarstvene djelatnosti – uzročnici profesionalnih bolesti izazvanih azbestom

U 2015. godini u registar je upisano 71 profesionalnih bolesti uzrokovanih azbestom, s prosječnom stopom od 5,36 na 100 000 zaposlenika. Njihov se broj bitno razlikovao u pojedinim gospodarstvenim djelatnostima (Nacionalna klasifikacija djelatnosti, NN 58/07) (tablica 2.2.), a stopa se kretala od 0,98 u djelatnosti trgovine na veliko i na malo do 26,22 na 100 000 zaposlenika u prerađivačkoj industriji.

Tablica 2.2. Broj profesionalnih bolesti izazvanih azbestom upisanih u registar profesionalnih bolesti u 2015. godini po gospodarstvenim djelatnostima

	Djelatnost – Nacionalna klasifikacija djelatnosti	Broj profesionalnih bolesti	Stopa na 100 000 zaposlenika u djelatnosti
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo		
B	Rudarstvo i vađenje		
C	Prerađivačka industrija	59	26,22
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija		
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša		
F	Građevinarstvo	9	10,10
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikla	2	0,98
H	Prijevoz i skladištenje	1	1,42
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane		
J	Informacije i komunikacije		
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja		
L	Poslovanje nekretninama		
M	Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti		
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti		
O	Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje		
P	Obrazovanje		
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi		
R	Umjetnost, zabava i rekreacija		
S	Ostale uslužne djelatnosti		
T	Djelatnosti kućanstava kao poslodavaca; djelatnosti kućanstava koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe		
U	Djelatnosti izvan teritorijalnih organizacija i tijela		
	Ukupno	71	5,36

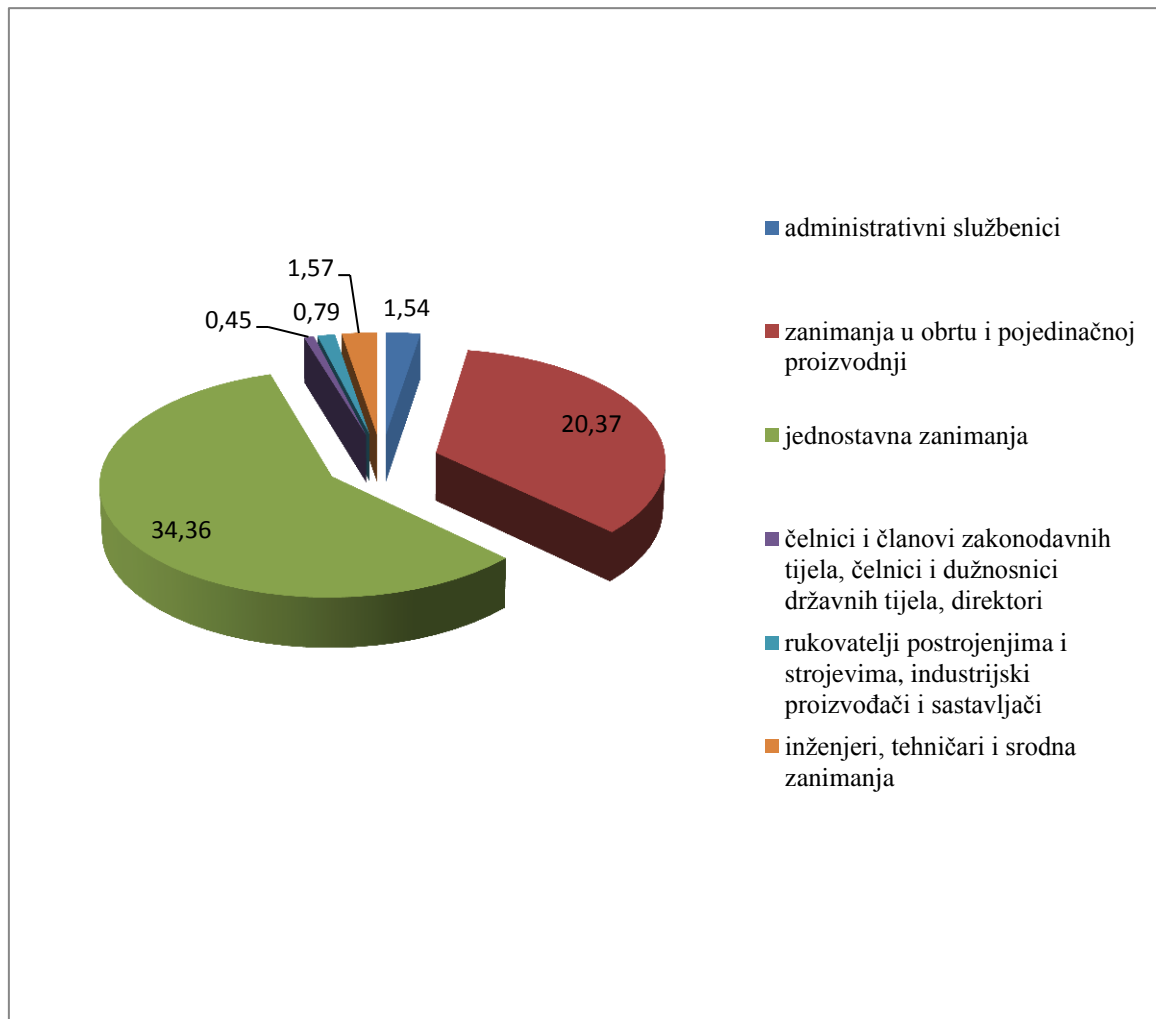
Najviša stopa profesionalnih bolesti utvrđena je u prerađivačkoj djelatnosti i iznosi 26,22 na 100 000 zaposlenika. U manjem broju profesionalne bolesti izazvane azbestom su prisutne u slijedećim djelatnostima: građevinarstvu (stopa iznosi 10,10 na 100 000 zaposlenika), prijevozu i skladištenju (1,42 na 100 000 zaposlenika) te u trgovini na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (0,98 na 100 000 zaposlenika).

2.3.2. Zanimanja – uzročnici profesionalnih bolesti izazvanih azbestom

Najviše zastupljena zanimanja u nastanku profesionalnih bolesti su u jednostavnim zanimanjima i zanimanjima u obrtu, a znatno manje su bili inženjeri, uredski službenici, rukovatelji strojevima i stručnjaci/znanstvenici. U tablici 2.3. i na slici 2.4. prikazana je raspodjela profesionalnih bolesti u pojedinim zanimanjima klasificiranim prema Nacionalnoj klasifikaciji zanimanja (NN 147/10).

Tablica 2.3. Broj profesionalnih bolesti izazvanih azbestom u 2015. godini prema zanimanjima

Rod	Zanimanje	Broj profesionalnih bolesti	Stopa na 100 000 zaposlenika u zanimanju
1	čelnici i članovi zakonodavnih tijela, čelnici i dužnosnici državnih tijela, direktori		
2	stručnjaci i znanstvenici	1	0,45
3	inženjeri, tehničari i srodna zanimanja	3	1,57
4	uredski i šalterski službenici	2	1,54
5	uslužna i trgovačka zanimanja		
6	poljoprivredni, lovno-uzgojni, šumski radnici i ribari		
7	zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji	34	20,73
8	rukovatelji strojevima, vozilima i sastavljači proizvoda	1	0,79
9	jednostavna zanimanja	30	34,36
0	vojna zanimanja		
	Ukupno	71	5,36

Slika 2.4. Stopa profesionalnih bolesti izazvanih azbestom na 100 000 zaposlenika prema zanimanjima

2.4. Vrste profesionalnih bolesti izazvanih azbestom

U tablici 2.4. prikazana je učestalost profesionalnih bolesti izazvanih azbestom prema točkama iz Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o listi profesionalnih bolesti (NN 107/07) u pojedinim gospodarstvenim djelatnostima klasificiranim prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti (NKD).

U ukupnom broju su na prvom mjestu bolesti dišnog sustava uzrokovanih azbestom (Točka 49.1; N=61). U znatno manjem broju je mezoteliom seroznih membrana uzrokovan azbestom (Točka 49.2; N=8). Za razliku od prethodnih godina smanjen je broj zloćudnih bolesti pluća, bronha i ždrijela uzrokovanih azbestom (točka 49.3; N=2.)

49.1	Bolesti dišnog sustava uzrokovane azbestozom
49.2	Mezoteliom seroznih membrana uzrokovan azbestom
49.3	Malignom pluća, bronha i grkljana uzrokovani azbestom

Djelatnost - NKD		Oznaka prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o listi profesionalnih bolesti (NN 107/07)			
		49.1	49.2	49.3	Ukupno
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo				
B	Rudarstvo i vađenje				
C	Prerađivačka industrija	51		2	53
D	Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija		6		6
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša				
F	Građevinarstvo	7	2		9
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	2			2
H	Prijevoz, skladištenje	1			1
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane				
J	Informacije i komunikacije				
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja				
L	Poslovanje nekretninama				
M	Stručne znanstvene i tehničke djelatnosti				
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti				
O	Javna uprava i obrana; obavezno socijalno osiguranje				
P	Obrazovanje				
Q	Djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi				
R	Umjetnost, zabava i rekreacija				
S	Ostale uslužne djelatnosti				
T	Djelatnosti kućanstava kao poslodavca; djelatnosti kućanstva koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe				
U	Djelatnosti izvan teritorijalnih organizacija i tijela				
	UKUPNO	61	8	2	71

Tablica 2.4. Broj profesionalnih bolesti u gospodarstvenim djelatnostima prema oznakama Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o listi profesionalni bolesti

U tablici 2.5. prikazani su klinički oblici profesionalnih bolesti klasificirani prema Međunarodnoj klasifikaciji bolesti i srodnih stanja, deseta revizija, (MKB-10), karakteristike oboljelih radnika (dob, spol, stručna sprema i ekspozicijski staž) i raspodjela profesionalnih bolesti prema gospodarstvenim djelatnostima.

Tablica 2.5. Profesionalne bolesti klasificirane prema MKB-10, demografske karakteristike oboljelih radnika i gospodarstvena djelatnost

	Bolesti prema MKB-10	Dob* godine	ES* godine	SS	S	Gospodarstvene grane - NKD						
						A	C	E	F	H	G	Ukupno
Bolesti dišnog sustava	Pneumokonioza uzrokovana azbestom i drugim mineralnim tvarima Azbestoza J 61	63,5 (60-69)	15,5 (6-40)	SSS 2 NSS 2	Ž 2 M 2		3		1			4
	Mezoteliom potrbušnice C45.1	76 (76)	36 (36)	SSS 1	M 1		1					1
	Zloćudna novotvorina dušnica i pluća C34	74 (71-77)	28,5 (20-37)	VSS 2			2					2
	Pleuralni plak uz azbestozu J 92.0	67,43 (53-89)	19,21 (1-44)	VSS 2 SSS 13 NSS 11	Ž 6 M 26		25		4	1	2	32
	Pleuralni plak bez azbestoze J 92.9	64,45 (44-77)	13,05 (1-46)	VSS 3 SSS 13 NSS 8	Ž 3 M 21		22		2			24
	Mezoteliom pleure C 45.0	61,75 (61-73)	16,25 (6-41)	SSS 5 NSS 3	M 8		6		2			8
						59		9	1	2	71	

*Median (Raspon)

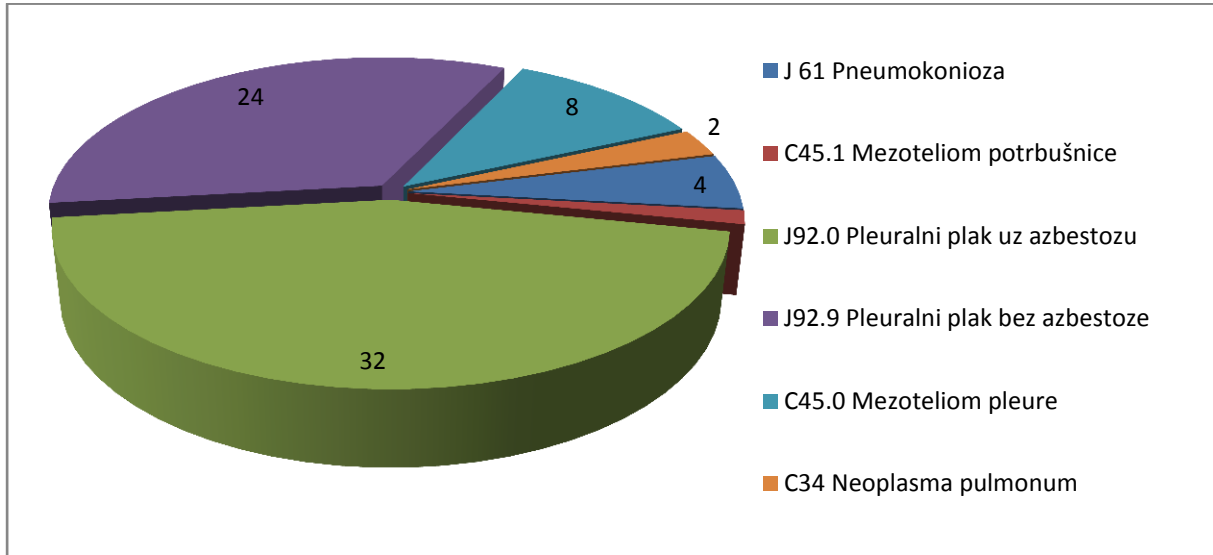
ES - ekspozicijski staž

SS - stručna sprema

S – spol

A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
C	Prerađivačka industrija
F	Građevinarstvo
H	Prijevoz, skladištenje
G	Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikla

U skupini oboljelih radnika najčešća dijagnoza je azbestoza sa plakom poplućnice (45,07%), dok je plak poplućnice bez azbestoze po učestalosti na drugom mjestu (33,80%). Zloćudna novotvorina, dušnica i pluća nalazi se u 2,81%; mezoteliom pleure nalazi se u 11,26% oboljelih radnika, dok se mezoteliom potrbušnice nalazi kod 1,40%.

Slika 2.5. Dijagnoze bolesti radnika oboljelih od profesionalne bolesti izazvane azbestozom

2.5. Zaključak

1. Registar radnika oboljelih od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu obuhvaća sve profesionalne bolesti izazvane azbestom dijagnosticirane u specijalističkim ordinacijama i zdravstvenim ustanovama od strane specijalista medicine rada, ugovornih subjekata Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Te bolesti su ujedno ocijenjene kao profesionalne bolesti u Hrvatskom zavodu za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu i priznate od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje. Na taj su način sve priznate profesionalne bolesti izazvane azbestom u Republici Hrvatskoj upisane u ovaj registar. Ovakav postupak priznavanja profesionalnih bolesti, određen Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju, omogućuje potpuno registriranje i praćenje profesionalnih bolesti izazvanih azbestom na nacionalnoj razini.
2. Prema opsegu i kvaliteti podataka registra profesionalnih bolesti, na ispravan se način provodi praćenje svih karakteristika priznatih profesionalnih bolesti te su udovoljeni kriteriji Europske zajednice (European Occupational Diseases Statistics - EODS).
3. Prema rezultatima analize u 2015. godini u Republici Hrvatskoj od profesionalnih bolesti izazvanih azbestom najčešće su obolijevali:
 - muškarci (84,50 %), žene (15,49)
 - radnici sa srednjom stručnom spremom (49,29%), zatim radnici s niskom ili bez stručne spreme (43,66%)
 - u životnoj dobi većoj od 60 godina (73,23 %),
 - sa prosječnim radnim stažem od 17,22 godina na radnom mjestu koje je uzrokovalo bolest,
 - s ukupnom stopom od **5,36** na 100 000 radnika. Od toga su radnici koji su radili u: **prerađivačkoj industriji** (stopa/100000 zaposlenih=26,22), **građevinarstvu** (stopa/100000 zaposlenih =10,10), **trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala** (stopa/100000 zaposlenih = 0,98),
 - radnici **jednostavnih zanimanja** (stopa/100000 zaposlenih = 34,36) i **zanimanja u obrtu i pojedinačnoj proizvodnji** (stopa/100000 zaposlenih = 20,73),
 - najčešće priznate dijagnoze su plak poplućnice s azbestozom pluća (45,07 %), plak bez azbestoze pluća (33,80 %).
 - zloćudna novotvorina seroznih membrana utvrđena je u 12,67 % slučajeva.
 - zloćudna novotvorina dušnica i pluća utvrđena je u 2,81 % slučajeva.